

El món dels corresponsals, la seva història, les seves vivències i la peculiar relació amb els aconteixements dels que són espectadors es el que ens expliquen dos periodistes catalans que han estat corresponsals a l'estranger: Luis Foix i Josep Bosch.

Els corresponsals: una experiència

El primer corresposnal de la història era un tipus singular, un irlandès intrèpid, un home que va fer canviar el curs de l'estructura militar de l'Anglaterra victoriana, i que tothom se'l creia perquè, per primera vegada, havia contemplat, com a civil i de molt a prop, una guerra important, la de Crimea.

L'epitafi de William Howard Russell a la tomba del St. Paul's Cathedral, a Londres, diu que fou el primer i el més gran corresposnal. El primer no ho va ser i potser tampoc el més gran, però sí que es pot dir que la cobertura per part de Russell de la guerra de Crimea representà un gran salt en la història del periodisme perquè suposà la narració d'un conflicte a la població civil fet per una persona que no era militar.

Però més important encara era la definició que el mateix Russell feia d'ell mateix en qualificar-se com "el miserable pare d'una tribu de desafortunats". El que no sabia aquest home és que tots els qui d'alguna manera el seguiríem al llarg dels anys viuríem amb

autèntica satisfacció les penalitats que comporta aquest estrany ofici.

Però, possiblement, la feina del corresponsal modern és una de les més brillants i més agràides del periodisme. Les vivències són innumbrables. Les aventures, grans o petites, són quasi diàries. L'única frustració és, al meu entendre, la manca de relació entre el que s'explica al lector i el que veritablement es coneix sobre el tema.

Aquesta és, arreu del món, la gran frustració del corresponsal. I també la del periodista en general, el qual malgrat la seva presència física al centre dels esdeveniments, difícilment té una visió global i immediata del que passa al seu voltant.

Un col·lega meu a Londres em deia que no em preocupés massa per tenir contactes ni per esbrinar els fets que passaven a Anglaterra. El que calia fer era llegir atentament el Times i escoltar cada hora la BBC. En certa manera tenia raó perquè és difícil de competir amb tota la redacció del diari britànic o amb les immenses fonts de notícies de l'emissora més acreditada del món.

Un dels avantatges més grans dels homes i dones que roden pel món per informar que no han d'identificar-se necessàriament amb els sentiments nacionals. No hi ha res millor que viure a Washington o a Nova York, viure amb certa dignitat s'entén, i no ser americà. Davant la societat, dels fets que contempla el corresponsal, és sempre possible adoptar una posició distant, crítica, desinteressada, perquè mai no s'haurà de vibrar patriòticament com ho feren, per exemple, els anglesos i els argentins durant la guerra de les Malvines.

Resulta que el més urgent per a

un corresponsal és explicar el que passa, tant si ho ha vist com si no. De fet, són molt poques coses les que es veuen de primera mà i que salten a les portades dels grans diaris. L'experiència més recent la vaig viure a Bonn en ocasió de la reunió cimera de països industrialitzats. L'atenció se centrava en la presència dels caps de govern i d'Estat. Uns tres mil periodistes estàvem units al centre de premsa on, com sempre, no es feia sinó seguir els comunicats que es produïen a cada moment. Però veure Reagan, Thatcher, Mitterrand o Nakasone ja era una altra història malgrat que cada dia enviàvem tots llargues informacions sobre el que havien fet o dit aquells personatges que ens constava, per la televisió, que estaven a molts pocs metres de distància d'allí on es trobava la gran premsa internacional. El mateix fenomen l'he comprovat a les reunions cimeres que he cobert a Londres, Tokyo, Venècia, Williamsburg, Canoun...

En la història del periodisme espanyol, el primer cronista de guerra és Alarcón en descriure en el seu "Diario de un testigo de la guerra de África", els fets més rellevants que caracteritzaren el conflicte al nord d'Àfrica dels anys 1859 al 1960. Una llarga llista de personatges importants seguien el cronista africà en els últims cent cinquanta anys: Julio Camba, Peris Mencheta, Azorín, Luís Calvo, Gaziél, Pla, Augusto Assia, Carles Sentís, Tristán la Rosa... En èpoques més actuals es pot parlar de Quim Ibarz, Manu Leguineche, Ricard Estarriol, Rafael Ramos... Un dels personatges més interessants dels últims temps és potser Tomàs Alcoverro, un home que està plenament identificat amb l'Orient Pròxim, que el coneix a la perfecció

i que ha viscut tota mena de guerres, de conflictes i d'invasions. Quan coincidia amb ell a Beirut durant les darreres batalles entre palestins i les milícies chiïtes de l'Amal semblava que hi era feliç malgrat que els trets i les explosions es produïen freqüentment tant a prop com a la porta de casa seva.

Però l'època dorada dels cronistes de terres llunyanes la trobem a l'Anglaterra victoriana. Un dels mes notoris és potser Stanley, aquell home que es trobava en una pensió del carrer madrileny de la Cruz quan el 16 d'octubre de 1869 rebia un telegrama en què Gordon Bennet, propietari del "New York Herald" requeria la seva presència a París per un assumpte important. El missatge que rebia era escrit: "Busqui Livingstone". La trobada entre el missioner i explorador i el periodista gal·lès, fill d'un borbataxo i d'una dona de fer feines, ha passat ja a la història amb una frase encunyada definitivament en l'idioma anglès quan després de molts mesos d'afanosa recerca li diu allò de "*Doctor Livingstone, I presume*".

La imaginació és un dels components més importants per al corresponsal. Evelyn Waugh, el periodista i escriptor anglès, reflectia en el seu llibre *Scoop* tota la sàtira i la controvèrsia que pot oferir aquest ofici tan extravagant. El personatge de la novel·la és nomenat corresponsal en un país banyat pel Nil. Agafa el tren a Victoria Station i arriba al cor de l'Àfrica Oriental. Com que el viatge és molt llarg s'adorm al tren i no es desperta fins uns quants centenars de quilòmetres mes enllà del loc on havia d'arribar per cobrir la guerra. Baixa del comboi, busca una pensió i al cap de tres hores redacta una esplèndida crònica

que ocupa els grans titulars del seu diari londinenc. El Foreign Office se sobresalta. La competència de Fleet Street s'alarma i envia despatxos als seus homes de l'Àfrica perquè informin sobre aquella guerra desconeguda. Hi arriben, i només hi troben tranquil·litat. Malgrat tot, envien també grans descripcions de batalles i enfrontaments. Al final, resulta que es declara la guerra de veritat a causa de la gran promoció que ha fet la premsa anglesa d'un conflicte inexistent.

L'entrada de les tropes soviètiques a l'Afganistan fou un esdeveniment de primer ordre. El corresponsal del "Times", Bob Fisk, tenia tota la premsa internacional preocupada. Cada dia sortien expedicions de l'Hotel Intercontinental on residíem els "periodistes imperialistes" per trobar algun soviètic. En aquesta operació de "*meet the russians*" s'ensopegava normalment amb columnes d'artilleria i d'infanteria que circulaven per les rodalies de Kabul. Et detenien, et feien unes quantes preguntes i, per últim, t'acompanyaven en un vehicle blindat, fins a l'hotel. Era una bona crònica. Bob Fisk havia de fer quelcom més. També es va trobar amb els russos, però no amb un rus qualsevol, sinó un capità de Bielorrússia, amb casaca blanca, que li va explicar les qüestions més petites sobre l'estratègia soviètica a l'Afganistan. Fins i tot li va deixar un Kalachnikov perquè l'ajudes a disparar contra uns rebels afgans que atacaven des de les alçades de la gorja de Kabul. Era una exageració que ningú no podia provar.

Però el fet era que l'endemà els companys anglesos rebien un cable de Londres que deia que la seva història era bona però la de

Fisk encara millor.

Jo també vaig intentar fer fortuna i sortia un dia de Kabul per "*meet the russians*". Vaig tenir la mala o bona fortuna que ningú no m'aturà enlloc i vaig viatjar a dalt d'un autobús afgà durant dotze hores fins a trobar la frontera soviètica. La qüestió va ser passar els primers controls. Després, tot tenia un aire de familiaritat. Amb un cert esferement vaig contemplar unes onze divisions que avançaven d'una manera compacta cap a l'interior del país. En arribar a Mashari Sharif, a la frontera soviètica, trucava a la porta de l'únic hotel obert en aquelles circumstàncies. La ciutat estava sota un rígid estat de setge. El recepcionista no acabava de comprendre la meva presència allí. Jo li deia simplement que era un viatger espanyol que volia escriure un llibre turístic sobre Afganistan. Al cap de dues hores, una veu poderosa em deia per telèfon que sabia perfectament qui era, d'on venia i com havia arribat allí. S'identificà com el governador militar i em pregà que a primera hora del matí tornés a Kabul si no volia tenir problemes. Només hi vaig passar una nit. I ple de por.

La llibertat que les noves autoritats afganes proclamaven els primers dies de l'arribada de les tropes soviètiques durà molt poc. A les quatre setmanes tots els periodistes americans eren obligats a sortir i, uns dies després, tots eren convidats a abandonar l'Hotel Intercontinental pagant, irònicament, amb l'*American Express*.

El corresponsal estranger no és ben vist on no hi ha llibertat. Ja sigui a Kabul, Malawi, l'Havana, Santiago de Xile o Moscou. El juny de 1976 arribava a Johannesburg quan encara els avalots de Soweto

feien sortir fum i flames d'aquell gueto. La tensió era patent arreu. Amb un cotxe llogat em traslladava a Soweto per veure l'ambient, prendre fotografies i parlar amb la gent. Al cap de dues hores era a la comissaria central de la plaça John Vorster de Johannesburg. És l'única nit de la meua vida que he passat en una comissaria. Em prengueren les pel·lícules, alguns papers i m'advertiren que no tornés a posar els peus al país. De fet, sempre que he demanat el visat per tornar-hi, m'ha estat negat cortesament.

A Rhodesia era una història diferent. Els blancs, en minoria també, eren molt més conscients de la realitat internacional i també de la seva feblesa. En els tres viatges que hi vaig fer durant la guerra civil sempre m'acompanyaren combois militars o personatges del Ministeri d'Informació per tot el país. Un dels disgustos més grans fou la notícia, mentre sopava a l'hotel de la capital, de la mort d'un company del "*Times*" de Londres que era besnèt precisament del fundador de Rhodesia, Cecil Rhodes. Feia dos dies que havíem fet un viatge plegats pel sud del país. Va trepitjar una bomba mentre acompanyava un grup de guerrillers.

La BBC és la gran companya de viatge dels corresponsals. Recordo una anècdota força interessant. Era a Botswana quan esclatà el conflicte a Kolwezi, al sud de Zaire. El diari em digué que podia anar-hi per cobrir el que es presentava com un enfrontament entre europeus i africans. Doncs bé, cada dia, abans d'enviar la crònica tots els qui érem a Kolwezi posàvem la BBC per saber si ens deixàvem alguna cosa important.

La insensibilitat del corresponsal en contemplar misèries humanes

és força coneguda. De tota manera, sempre arriba un moment en què la indiferència es transforma en una mena de sofriment sense poder suportar allò que s'està veient. Recordo encara un dia de l'estiu de 1979, després de recórrer diversos països de l'Orient llunyà seguint les desgràcies dels exiliats forçosos de Vietnam. En un camp de concentració a Malàsia hi havia milers de persones amuntegades i vivint d'una manera indigna. Un d'ells s'atansà per lliurar-me un text de telegrama perquè l'enviés als seus parents d'Occident. Després en vingué un altre, i un altre, fins més de cent cinquanta. Vaig passar tot el vespre a l'oficina de correus transcrivint totes aquelles notes i pagant més de dos-cents dòlars. No hauria pogut dormir si no ho hagués fet així.

L'anecdota seria interminable. Potser per acabar i per resumir diria que aquest ofici tan singular és un dels més fantàstics del món però també un dels més insegurs. No solament per la seguretat personal sinó també pel gran desconeixement moltes vegades d'allò que un escriu. Sovint és més fàcil de saber, des de Barcelona o des de Londres, el que passa a Sud-àfrica que no vivint al centre de Johannesburg. El gran estímul està, no obstant això, en el constant descobriment de facetes i realitats noves. El que un transmet és sempre una versió molt subjectiva. Però el periodisme, de sempre, ha estat així.

Luís Foix

Sub-director de "La Vanguardia".